

OLVASÓLÁMPA

RÉVBÉ ÉRNEK VAGY NEM

Kedvenc könyvem. Máris, itt, az év elején. Egységes; visszafogott, ahol visszafogottnak kell lennie; sikamlós, ahol annak kell lennie: „Arról álmodom, / hogy barátommal egyszerre / élvezünk el két nőben.” (*Kikötők*); „a fekete prostik, / akik a bárókban vártak rájuk, / kerek popsik és mellek, / mint a legyek, körüldöngték, / amíg meg nem döngölték őket, / beléjük nem verték, ki nem elégítették őket / pénzzel és ondóval.” (*Emlékezet*) Személytelen hang, egyes szám harmadik személy, kivéve a legelső verset, ami egyes szám első személyben íródott, és tkp. „belövi” az egész kötetet. És leíró hangnem mindenik vers. Öröm volt olvasni, egyetlenegy darabot nem találtam benne, ami ne töltött volna el elégedettséggel. Jó együtt, egyben, és jó külön-külön, az egyes versekben. De együtt/egyben a kötet mégis valami többletet ad ki, mint külön-külön (csak) a versek. Egy érzelmi viszony, szerelem? „története”, a háttérben, mintegy ellenpontozásként, nagy olaj- és szupertankerekkel, teherszállítókkal, izmos, macsó, buja tengerészekkel. Hatalmas hajótestek, precíz, dokumentarista, műszaki paramétereket felsoroló, wikipédiás leírások róluk. Szinte féltjük ezt a törékeny érzelmet, vagy ennek hiányát, hogy eltíporják, maguk alá gyúrik ezek a rettenetes tankerek nagyságukkal, kiterjedésükkel. Mindössze 33 vers, és mégis egy nagykönyv. Igazi verseskönyvélmény! Jegyezzük meg a szerző nevét: Szeles Judit. Csengerben született, 2003 óta Svédországban él. Idén ötvenéves. A kötet címe: *Szextáns*¹. Nézem a róla készült fotót hátul, az első elolvasás után. (A jóra, a jó versekre jólesik visszatérni. S itt az egész kötetre vissza kell.) Jobb vállán nagy tetoválás, helyben vagyunk, mondom magamnak. Pontosabban – lapozok vissza – ott vagyunk a második versnél, a *Vörös tetoválás*nál. Hogy passzol vagy nem passzol, teljesen mindegy, de itt van ebben a versben, és az sem véletlen talán, hogy ott van, jól láthatóan, szinte élénk tárva, kitakarva, a fotón is, a szerző vállán is az az „állandóan égő tűz”: „A nagy, vörös tetoválást / újjászületésem alkalmából / két ülésben varrattam / a vállamra és a mellkasomra. //

---

1 Szeles Judit: *Szextáns*. Budapest, 2018, Magvető, JAK.

Mind a kétszer szeretőm / társaságában voltam. / A két ülés között két év telt el, / majd újabb két év, / amíg a bőröm megszokta / a fahéj és a mirha illatát / és az állandóan égő tüzet.”

Koncept-kötet, nyilván, ahogy mondják az ilyenre mostanában. Tematikus, motivikus, magánmitológiát kiépítő. Erős, egyben tartott kötetkompozíció, úgyszólván egyetlen fölös elem nélkül. Egzotikus, idegen, norvég, svéd hajónevek, kikötők, tengeröblök, tengeri utak, hánykolódások a tengeren, hónapokig csak tenger, tenger, és a szárazföld távolról, többnyire távolról. Ecuador, dzsungel, Mombasa; lányok, fekete prostituáltak, alkohol és prostitúció; Szumátra, tigrisasszony; Japán, ferdeszemű gésák; Kuala Lumpur, Hormuz, a Perzsa-öblöt az Ománi-öböllel összekötő tengerszoros; Mozambik, Maputo, örömlányok; Cape Town, Dél- és Kelet-Afrika; Durban, vastag vádlíjú, csöcsös lányok; Maputo, Torontó, Cádiz, a „falakkal körülvett város” Spanyolország délnyugati részén: „A cádizi nők alacsonyak, mondtad, / nyelvük sós, mint a klippfisk” (...) „»De neked édes a nyelved, / mint a sűrített tej« - mondtad, / és tovább mesélted kalandjaidat. / Simogattad a hajamat, / és folytattad: / »Neked van a legszebb *cuencád*« - / ez elég nagy dicséret egy világjáró matróztól.” (*Cádizi dal*), „Az afro-ecuadori nők feketék, / mint az afrikaiak, / és forró az ölük, / mint az egyenlítői szél.” (*Ecuador*) - egyszóval „távollét és az együttlét között” ingázók, „örökké kalandra éhes lelkek”, a hajós évek helyszínei és szereplői ezek a kötetből; elutazások és visszatérések, megnyugvást, nyugalmat kereső nyughatatlan lelkek, nyugalomra vágyók és azt sehol nem találók elmenései és visszatérései: „Próbálok elszakadni, / mondtad vágyakozva, / nem kötődni hozzád. / Elég a tudat, / hogy van egy kikötő, / ahova mindig hazatérhetek.” (*Kikötő*)

Odüsszeusz modern története ez, az ő kérdései, tusakodásai és tragédiája, mert aki elmegy, az vajon visszatalál-e; és oda talál-e vajon vissza, ahonnan elment; és ahhoz-e, akitől elment? És az jön-e vissza vajon, aki elment? Örök kérdések, örök válaszok és nem válaszok... (*Fekete Vince*)

FÉNY AZ ALAGÚTBAN (HA MÉG NEM IS A VÉGÉN)

Könyve² lapjain Simó Márton húsz olyan román vagy vegyes nemzetiségű értelmiségit szólaltat meg, többnyire interjúk keretében, akik megértéssel és rokonszenvvel közelednek a székelységhez, annak történelméhez, jelenkori problémáihoz. Mi több, nem idegenkednek a székely autonómia gondolatától sem, s többnyire elítélően nyilatkoznak a '89 utáni román kormányok politikájáról, beleértve azt is, ahogy Bukarest a nemzetiségi kérdést kezeli.

A bukaresti román politikusok többségének és számos elvakult nacionalista hangadónak a sovinszta látás- és láttatásmódját nem szabad kivetíteni az egész román népre, az erdélyi románság egészére különösen nem. Bizonyosság erre a könyvben megszólalók állásfoglalása is a székelységgel, tágabban pedig a transzilvanizmussal kapcsolatban. Mintha egyre több erdélyi román kezdene rájönni, hogy Bukarest politikája számukra sem igazán kedvező. Az erdélyi adófizetők pénzéből arányaiban kevesebb jut az erdélyi régiók fejlesztésére, a Regát nem felzárkózik a mindig is fejlettebb Erdély mellé, hanem lehúzza magához. Ez a szomorú folyamat „...a nem megfelelő gazdasági környezetnek, a túlzott centralizációnak a következménye, amelynek nincs távlati elképzelése, s amely nem veszi figyelembe a régiók igényeit, hanem mindent önnön gazdasági előrehaladásának vet alá. Itt az a legfontosabb, hogy megkaparintsák az általunk befizetett adót” – mondja Tudor Duică, az egyik interjúalany. A mássághoz való viszonyulásban is eltérés mutatkozik a Kárpátoktól északra és délre. Erdélyben hagyományosan tiszteletben tartották a különböző nyelvű és kultúrájú népcsoportok értékeit, Bukarestben igyekeztek homogenizációs politikát folytatni.

A megszólaltatottak közt található tanár, képzőművész, mérnök, üzletfejlesztési vezető, történész, pap, szociológus és újságíró. Többnyire erdélyi románok, de akad köztük moldvai is, meg olyan oltyán, aki addig még soha nem járt Erdélyben, de otthagyta a Regátot és Bukarestet, a Székelyföldre költözött, megtanult magyarul, felvette a magyar állampolgárságot is, és egy általa írt versben azt vallja: „...a mosolyom elejétől / a könnyem végéig, / fények és nyomok között, / a szívem

---

2 Simó Márton: *Mi, székelyek és román barátaink*. Interjúk, dokumentumok és vallomások az együttéléstről. Budapest–Székelyudvarhely, 2018, Erdélyi Műhely Könyvek.

magyar”. (Roxana Tudor) Ők már nem dőlnek be egyes sovinszta, xenofób újságírók magyarellenes uszításának, mert hiszik: „*Ha jóhiszemű vagy és szereted az embereket, nem maradhatsz a végtelenségig az előítéletek homályában. Rendkívül fontos, hogy érdeklődjél, tájékozódjál, hogy a magad fejével csak akkor ítéld meg, ha meghallgattad a »másik« véleményét is.*” (Cristian Sandache)

A román médiák gyakran valótlanosságokat állítva, tendenciózusan és sematikusan foglalkoznak (ha egyáltalán foglalkoznak) a székelységgel, annak történelmével, kultúrájával, hagyományaival. Könnyebb olyasmivel riogatni a román népet, amiről keveset tud, amit nem ismer vagy félreismer. Simó Márton könyvében a sajnálatosan kevés kivétel szólal meg. Azok, akik vették a fáradságot és hiteles forrásokból informálódtak, objektíven megírt könyvekből utánaolvastak a témának, vagy éppenséggel személyesen kialakított jó kapcsolatok révén kaptak ízelítőt az itt élő emberek vendégszeretetéből, rálátást a székelység számos gondjára-bajára, reményeire, csalódásaira. Akik már nem félnek a székelyektől, ellenkezőleg, nagy megértéssel, szeretettel közelednek felénk. Volt, aki (sok más egyéb mellett) lefordította Arany János *Toldiját* román nyelvre (tavaly jelent meg a könyv), sajnos ő már elhunyt, csak ismerősei visszaemlékezésén keresztül lehet jelen a kötetben.

A székelységet képviselő politikusok, a székelyföldi civil szervezetek, de az egyszerű székely emberek is elgondolkozhatnak azon, hogyan, milyen utakon lehetne minél több jóra való román emberben pozitív irányba változtatni meg a román történelemkönyvekben, román sajtóban rólunk kialakított sokszor hamis, fenyegető képet, kifogva így a szelet a magyargyűlölő, sovinszta román uszítók vitorláiból. Mert ha majd egyszer megvalósul a székely önrendelkezés, akkor is románok mellett kell éljünk tovább, nem mindegy, hogyan. (Molnár Vilmos)